

RÅDET FOR DYREETIKK

Oppnevnt av Landbruks- og matdepartementet

Cecilie M. Mejdell (sekretær)

Veterinærinstituttet

P.b. 8156 Dep

0033 Oslo

Tlf.: 23216385 / 91702855 Faks: 23216301

e-post: cecilie.mejdell@vetinst.no

Internett hjemmeside: [http://org.umb.no/etikkutvalget/](http://org.umb.no/etiklutvalget/)

Deres ref.: 200701972

Oslo, 15.02.2008

Til

Landbruks- og matdepartementet

P.b. 8007 Dep

0033 Oslo

HØRING OM NY LOV OM DYREVELFERD

Generelt

Rådet for dyreetikk (RDE) mener lovforslaget inneholder mange sentrale prinsipper og viktige hjemler, og ser det som positivt at den etiske plattformen fra Dyrevelferdsmeldinga og ”de fem friheter” er innarbeidet i lovutkastet.

RDE savner en samlet gjennomgang av begrepet dyrevelferd. Det som nå står er spredt og ikke alltid like klargjørende. Dette er viktig, uansett om en definisjon av dyrevelferd blir tatt inn i lovteksten, noe som også bør vurderes. Høringsnotatet (s 66) slår fast at dyrevelferdsvurderinger forutsetter et tilstrekkelig faktagrunnlag. Dette er viktig, og bør innebære at der faktagrunnlaget er mangelfullt, må vitenskapelig og erfaringsbasert kunnskap erverves. Det er ikke akseptabelt at regelverk hjemlet i dyrevelferdsloven i stedet bygger på praktiske og økonomiske hensyn eller rådende allmenne oppfatninger. På samme side blandes *god* dyrevelferd med *akseptabel* dyrevelferd: ”Hva som er god dyrevelferd etter loven, vil bero på en avveining mellom hensynet til dyrenes behov og opplevelser på den ene siden, og bruksinteressen i form av næring, hobby, rekreasjon m.m. på den andre.”

Det kan stilles spørsmål ved om forslaget er fremtidsrettet nok. Problemstillinger som lovsystematikk, organisering av myndigheten som fører tilsyn med dyrs velferd (Mattilsynet eller eget tilsyn som Dyrehelsetilsynet var tidligere, betydning og rolle for dyrevernemnder, forsøksdyr, til hvilke(t) departement loven bør ligge), er ikke eller kun overfladisk drøftet i høringsnotatet. Rådet ser videre behov for klargjøring av ansvar for andre enn private rettssubjekter, som landbruks- og viltmyndigheter i spørsmålet om rovdyr og beiteproblematikk. Dessuten påligger det dyreholder å skaffe nødvendig veterinærhjelp, men høringsnotatet drøfter ikke myndighetenes rolle i å bidra til forsvarlig veterinærdekning.

Loven er en moderne fullmaktslov, hvilket innebærer at bestemmelsene er generelle og åpner for skjønsmessige vurderinger. Det er departementene som gjennom forskrifter og tilsynet gjennom utøvelse av tilsyn som legger innhold til loven. Dette ligger utenfor Stortingets kontroll. Det er derfor viktig at forarbeidene er grundige slik at lovens intensjoner kommer tydelig fram og kan danne grunnlag for forskriftsarbeid og tolkninger.

Det slås fast at dyr har egenverdi, hvilket Rådet støtter som en viktig endring i forhold til dagens lov.

Rådet for dyreetikk støtter synspunktet (høringsnotatet s 7) om at god dyrevelferd bør betraktes som et kollektivt samfunns gode i vårt land.

RDE foreslår at det i forarbeidene lages en ”ordliste” der viktige begreper som velferd, egenverdi, funksjon, egenart, belastning og påkjenning, lidelse, livskvalitet, naturlig adferd m.fl. gis et innhold.

§ 1. *Formål*

Formålet med loven er å fremme god dyrevelferd og respekt for dyr.

RDE ser det som positivt at respekt angis som et selvstendig formål. RDE anbefaler som nevnt over at forarbeidene avklarer begrepet dyrevelferd tydeligere, og behandler dette på ett sted.

§ 2. *Virkeområde*

Loven omfatter forhold som påvirker velferd hos og respekt for levende pattedyr fugler, krypdyr, amfibier, fisk, tifotkreps, blekksprut og honningbier, samt utviklingsstadier av nevnte dyr med et tilsvarende utviklet sanseapparat som den endelige utviklingsformen.

Loven gjelder med de begrensninger som følger av avtale med fremmed stat eller organisasjon for norsk landterritorium, territorialfarvann, i norsk økonomisk sone, på norske fartøy og luftfartøy, på innretninger på norsk kontinentalsokkel samt for Svalbard, Jan Mayen og bilandene. Kongen kan i forskrift fastsette særlige regler for Svalbard, Jan Mayen og norske biland under hensyn til de stedlige forhold.

RDE støtter at blekksprut og honningbier omfattes av lovens virkeområde. I tillegg til disse artene mener RDE at § 3 og kap. III (Hold av dyr) bør gjøres gjeldende for alle dyr som holdes i menneskers varetekt, dersom holdet betyr at dyrene er helt avhengig av menneskers stell. I dag omsettes både andre insekter (for eksempel vandrende pinner) og edderkopper som hobbydyr. Det bør etter RDEs syn følge visse plikter med hold av dyr, selv om arten anses som laverestående. Ut fra forslaget § 32 er ikke dermed tilsynet nødt til å føre tilsyn med slike dyr utover det tilsynet selv finner riktig.

RDE ser heller ingen grunn til at formålssløst skadeverk av viltlevende virvelløse dyr skal være prinsipielt tillatt. Dyrevernlovene i Sverige, Danmark og Finland omfatter i noen utstrekning alle (laverestående) dyr. RDE ber derfor om at det vurderes en passus som gjør slikt skadeverk forbudt etter §3.

Rådet mener vilkåret ”..utviklingsstadier som er tilsvarende utviklet...” gjør at ordlyden ikke fanger opp intensjonen med forslaget, som er å beskytte sansende dyr. Få utviklingsstadier, fostre eller endog nyfødte dyr har et tilsvarende utviklet sanseapparat som den endelige formen. Poenget er at sanseapparatet hos utviklingsstadiet er like utviklet som hos et ferdig individ av en art som er omfattet av loven.

Nyere forskning indikerer at påvirkning av tidlige utviklingsstadier (prenatalt stress) kan få vidtgående følger for læreevne, stressmestring og immunforsvar hos det voksne individ. Dette understreker behovet for å beskytte også tidlige utviklingsstadier.

Virkeområdet bør også presisere hvilke rettssubjekter (i tillegg til eier/innehaver av holdte dyr) loven omfatter, jfr. kommentarene i den generelle delen.

§ 3. *Generelt*

Dyr har egenverdi uavhengig av den nytteverdien de måtte ha for mennesker. Dyr skal behandles godt og beskyttes mot fare for unødige påkjenninger og belastninger. Det skal tas hensyn til dyrs fysiske og mentale behov ut fra deres egenart og dyrs evne til å ha positive og negative opplevelser.

RDE mener generelt at § 3 er god, men har noen kommentarer og endringsforslag.

RDE mener det er på høy tid å erstatte det rettslige uklare begrepet ”unødig” med en sterkere aktsomhetsplikt, hvor man aktivt skal forebygge lidelser og andre belastninger. RDE anbefaler at forarbeidene til ny lov presiserer relevante interesser i vurderingen av om aktsomhetsplikten er oppfylt, som dyrefaglige, etiske, praktiske, økonomiske og øvrige nyttehensyn.

Det vises i denne sammenheng til at dyrevelferdsmeldingen karakteriserer ”unødig lidelse” som et for upresist begrep. Ordlyden blir ikke klarere ved å erstatte begrepet lidelse, som sjelden reiser rettslig tvil. Det er derimot ”unødig” (eller i ”utreningsmål”) som gir en uklar henvisning på den sammensatte vurderingen som skal foretas, jf. forarbeidene til gjeldende dyrevernløvs § 2: ”Spørsmålet er imidlertid hvilke lidelse som er «unødig» eller ikke. Her kommer en lang rekke kryssende interesser og hensyn inn, likeså som vurderingene baseres på inkommensurable verdier: etiske, moralske, religiøse, økonomiske, emosjonelle.”

I praksis vil selvfølgelig ethvert normalt liv både hos mennesker og dyr innebære belastninger og påkjenninger, som sykdom. Husdyrhold innebærer nødvendigvis begrensninger på dyrs valgmuligheter og livsutfoldelse. Enhver påkjenning og belastning verken kan eller skal unngås. Imidlertid har ”i utreningsmål” i gjeldende lov i for stor grad blitt brukt i betydningen nødvendig av hensyn til for eksempel økonomi, ikke om det finnes alternativer. Grenseoppgang og begrepsforståelse bør imidlertid utdypes grundig i lovens forarbeider.

RDE har ingen motforestillinger mot at ”lidelse” erstattes av ”belastning” og ”påkjenning”. Dette vil kunne legge fokus fra smerte over på andre typer belastninger, i første rekke stress og mentale reaksjoner. RDE vil påpeke at dette ikke er helt gjennomført i lovteksten, og at en begrepsforklaring / definisjon av denne typen sentrale begreper bør foretas og samles i en oversikt.

Etisk plattform i dyrevelferdsmeldingen slår fast at man aktivt skal forebygge sykdom, skade og smerte. Tilsvarende i høringsnotatet: ”...skal aktivt forebygge sykdom, skade og annen lidelse”. (s. 41). På bakgrunn av det som fremgår over foreslås at aktiv forebyggelse tas inn i lovteksten.

RDE foreslår å erstatte begrepet behandles ”godt” med ”omsorg”. Begrepet ”godt” henleder mest på selve handlingen, mens ”omsorg” inkluderer tanker og forståelse for dyr, som ofte er en forutsetning for å fremme god velferd. Det vises i denne sammenheng til Innst.S.nr.226 (2002-2003): (s. 2): ”Komiteen støtter den etiske plattformen og at den skal være førende for vår holdning til dyr og hold av dyr i vårt samfunn.” Denne plattformen fastsetter: ”Håndtering av dyr skal skje med omsorg og respekt for dyrs egenart.” Det kan hevdes at begrepet ”omsorg” ikke passer i forhold viltlevende dyr, men også i forhold til disse bør man ha en forståelse. Begrepet ”omsorg” kan i vid forstand omfatte den forståelse som f.eks. en jeger bør ha for bytte,

noe som kan bidra til forsvarlig jaktutøvelse.

RDE understreker behovet for at dyr skal beskyttes mot "fare". Et sentralt prinsipp som vil styrke dyrs stilling, er plikten til å kjenne og evt. kunne dokumentere at aktiviteter med dyr (i vid forstand) er forsvarlig. I praksis har man ofte kunne drive på med ulike aktiviteter, inntil uforsvarligheten er dokumentert. Det stilles i denne sammenheng spørsmål ved hva departementene ligger i det "forsiktighetsprinsipp" som angis i høringsnotatet (s. 68).

Det er positivt at dyrs mentale behov er tatt inn i ordlyden. Dette begrepet bør, etter Rådets syn, ikke erstattes av f.eks. "adferd dyret er motivert for" da dette ikke dekker opp hele den psykiske delen.

RDE mener at det bør klart fremgå at dyrs individuelle behov, som kan variere med alder, kjønn, årstid, tidligere erfaringer mv skal tas hensyn til. Alternativt kan man inkludere individuelle behov som en del av dyrets "egenart". Egenart er uansett nok et begrep som bør forklares grundig i forarbeidene og være lett tilgjengelig på en oppslagsside.

Rådet for dyretikk mener begrepet "følelser" dekker et litt annet aspekt enn "opplevelser", og foreslår å inkludere følelser. Uansett bør forarbeidene foreta en begrepsavklaring.

RDE viser til etisk plattform hvoretter: "Håndtering av dyr skal skje med omsorg og respekt for dyrs egenart. Dette innebærer å ta utstrakt hensyn til dyrs naturlige behov..." RDE foreslår at ordlyden endres i tråd med dette.

Når man i 1974 ble mer bevisst på dyrs behov ble "...instinkt og naturleg trong..." tatt inn i loven. Neste skritt bør, etter Rådets syn, være at en del bestemmelser får et mer absolutt preg, slik at viktige hensyn til dyr ikke bare tas når det passer oss. Det vises i denne sammenheng til dyrevelferdsmeldingen (s. 20): "Dommen reiser det prinsipielle spørsmålet om verdien av å ha en dyrevernlov som tillater uetisk dyrehold", og til (s. 150): "Regjeringen legger til grunn at norsk dyrehold og øvrige inngrep og regulering som berører dyr, skal skje innenfor rammer som er etisk og faglig akseptable". Ut fra dette foreslås følgende ordlyd som nytt ledd i § 3: "Dyrehold og øvrige inngrep og regulering som berører dyr, skal skje innenfor rammer som er etisk og faglig akseptable".

Loven bør etter Rådets syn stille krav om positive velferdsindikatorer, slik at aktiviteter med dyr og tilsyn med lovgivningen i større grad baseres på positive indikatorer, som på samme måten som for de negative kan omfatte både dyrebasert og ressursbaserte forhold. Bruk av positive indikatorer er i tråd med utviklingen fra en dyrevernlov til en dyrevelferdslov. Følgende foreslås som nytt ledd: "Dyrs velferd skal vurderes på grunnlag av tilstedeværelse av positive, og fravær av negative velferdsindikatorer". Positive indikatorer er f.eks. være dyrebaserte som tegn på trygghet, vitalitet, lek, nysgjerrighet, god matlyst osv., og ressursbaserte som komfortabel liggeplass, plass nok til lek, tilgang til skjul, mv.

RDEs forslag til ny § 3.

Dyr har egenverdi uavhengig av den nytteverdien de måtte ha for mennesker. Dyr skal behandles med omsorg og respekt, og fare for påkjenninger og belastninger skal aktivt forebygges. Det skal tas utstrakt hensyn til dyrs fysiske og mentale behov ut fra deres egenart og individuelle erfaringer og dyrs evne til å ha positive og negative opplevelser og følelser.

Dyrs velferd skal vurderes på grunnlag av tilstedeværelse av positive og fravær av negative velferdsindikatorer.

Dyrehold og øvrige inngrep og regulering som berører dyr, skal skje innenfor rammer som er etisk og faglig akseptable.

§ 4. Hjelpeplikt

Enhver som kommer over et dyr som er synlig sykt, unormalt avmagret, skadd, vanskjøttet eller hjelpeløst og enhver som forårsaker skade på dyr, skal så langt mulig sørge for at dyret får hjelp og om nødvendig blir avlivet. Avlivingen skal skje i samsvar med kravene i § 12.

Eier av dyret, Mattilsynet eller politiet skal varsles om tiltak som er iverksatt etter første ledd med mindre det anses åpenbart unødvendig.

Nødvendige utgifter til tiltak etter denne paragrafen skal staten betale, men utgiftene kan kreves tilbake fra dyreholder. Utgifter som kreves tilbake er tvangsgrunnlag for utlegg. Den som forårsaker skade på dyr, kan ikke kreve dekning av staten for utgifter til tiltak etter denne paragrafen.

Kongen kan gi nærmere forskrifter om hjelpeplikt, avlivingsrett og dekning av utgifter.

RDE mener at ”*unormalt avmagret*” bør endres til ”*unormalt magert*”, da avmagring allerede er sykkelig magert.

Den som påregnelig vil komme til å påføre dyr lidelser, den som har ansvar for rutinemessig togtransport i områder med vilt, bør ha en utvidet hjelpeplikt.

Overhengende fare for lidelse bør også kunne utløse hjelpeplikt, samt varslingsplikt etter § 5.

§ 5. Varsling

Enhver som har grunn til å tro at dyr blir utsatt for mishandling eller alvorlig svikt vedrørende miljø, tilsyn og stell, skal snarest mulig varsle Mattilsynet eller politiet.

Varslingsplikten gjelder med de begrensninger som følger av annen lovgivning.

Enhver som får kjennskap til at et større antall ville eller forvillede dyr er utsatt for sykdom, skade eller annen lidelse utenom det normale, skal snarest mulig varsle Mattilsynet eller politiet.

Kongen kan gi nærmere forskrifter om varslingsplikt.

RDE støtter varslingsplikten, men mener taushetsplikt for profesjonelle etter annet regelverk ikke bør være til hinder for å gi en bekymringsmelding til en annen etat som også er ilagt taushetsplikt (Mattilsynet eller politiet). RDE mener videre at varslingsplikten bør omfatte nærstående. Hensynet bak fritak fra vitneplikt for nærstående etter annet lovverk ikke bør rekke lenger enn til at varsel fra disse ikke skal medføre straffeforfølgelse. Rådet mener at personlige tragedier, som ofte ligger bak tilfeller av vanskjøtsel av husdyr, kan få mindre omfang dersom varslingsplikten er universell, noe som styrker både dyrevelferd og menneskevern.

Vilkåret ”utenom det normale” i andre ledd er forståelig ut fra det at noe lidelse er normalt for ville dyr, i form av kulde, lite mat om vinteren, osv., men RDE foreslår likevel passusen strøket og at begrensningen i stedet gis i forarbeidene.

RDE mener at åpenbar fare for lidelse innarbeides i bestemmelsen som varslingspliktig. Dette kan for eksempel gjelde et nyoppdaget oljeflak på sjøen.

RDE mener at dyrevernemnda bør bestå, og at nemnda tas med blant mottakerne av varsling.

Forslag ny ordlyd i § 5.

Enhver som har grunn til å tro at dyr blir utsatt for mishandling eller alvorlig svikt vedrørende miljø, tilsyn og stell, skal snarest mulig varsle Mattilsynet, dyrevernemnda eller politiet.

Enhver som får kjennskap til at et større antall ville eller forvillede dyr er utsatt for sykdom, skade eller annen lidelse, eller åpenbar fare for dette, skal snarest mulig varsle Mattilsynet eller politiet.

Kongen kan gi nærmere forskrifter om varslingsplikt.

§ 6. Kompetanse og ansvar

Dyreholder skal sørge for at dyr blir ivaretatt av tilstrekkelig og faglig kompetent personell. Andre skal ha nødvendig kompetanse til den aktiviteten de utfører.

Foresatt skal ikke la barn under 16 år ha et selvstendig ansvar for dyr.

Dyreholder skal ikke overlate dyr til personer som det er grunn til å tro ikke kan eller vil behandle dyret forsvarlig.

Kongen kan gi nærmere forskrifter om utdanning, opplæring og kompetanse, herunder om godkjenning og om autorisasjon av personell.

Kompetansekravet er en ny og meget viktig bestemmelse. Det bør imidlertid gå klart fram at alle som har ansvar for dyr skal være kompetente, ikke bare de som driver med dyr på profesjonell basis. Første ledd bør derfor omformuleres, slik at dette tydeliggjøres. RDE finner at kompetansen innen dyrevelferd og dyras behov må være tilstrekkelig til at dyreholder forstår hensikten med alle krav i dyrevelferdsloven og kan følge disse opp i praksis. RDE mener Mattilsynet bør godkjenne opplæringsopplegg, herunder undervisningsmateriale.

RDE antar kompetansekravet også gjelder personell som fører tilsyn etter dyrevelferdsloven.

RDE er positiv til at ansvaret for dyret innebærer en plikt til å ikke overlate det til personer som trolig vil utsette dyret for vanrøkt og/eller mishandling. Dette bør så langt mulig også gjelde når mottaker befinner seg i utlandet. Eksempelvis bør det ikke være tillatt å selge dyr ut av landet for å slaktes uten bedøvelse.

Forslag ny § 6. Kompetanse og ansvar

Dyreholder skal ha tilstrekkelig kompetanse til å gi dyret en god velferd og sørge for at andre som bruker eller steller dyret innehar nødvendig kompetanse.

Foresatt skal ikke la barn under 16 år ha et selvstendig ansvar for dyr.

Dyreholder skal ikke overlate dyr til personer som det er grunn til å tro ikke kan eller vil behandle dyret forsvarlig.

Kongen kan gi nærmere forskrifter om utdanning, opplæring og kompetanse, herunder om godkjenning og om autorisasjon av personell.

§ 7. Krav om registrering eller tillatelse

Kongen kan gi forskrifter om krav til og vilkår for registrering eller tillatelse for å drive med aktiviteter omfattet av denne loven.

Ingen kommentarer.

8. Driftsformer, metoder, utstyr og tekniske løsninger

Driftsformer, metoder, utstyr og tekniske løsninger som brukes til dyr, skal være egnet til å ivareta hensynet til dyrenes velferd. Nye driftsformer, metoder, utstyr og tekniske løsninger skal være utprøvd og funnet egnet ut fra hensynet til dyrevelferd før de tas i vanlig bruk.

Den som tilbyr eller omsetter fast eiendom eller utstyr for bruk til dyr, har medansvar for at dette er egnet for formålet ut fra hensynet til dyrevelferd.

Kongen kan gi nærmere forskrifter om driftsformer, metoder, utstyr og tekniske løsninger, herunder om dokumentasjon av egnethet, markedsføring og om godkjenning.

RDE ser dette som en viktig og prinsipiell bestemmelse med stor betydning for dyrs velferd, og ser behov for at det gis nærmere forskrifter. Spesielt gjelder dette hvilke kriterier egnethet skal vurderes ut fra, hvor lenge det skal være prøvd ut (korttids-/langtids-effekter) og hvem som skal vurdere dette. Forarbeidene kan dessuten gjerne utdype hva som loven mener med nye driftsformer, metoder, utstyr og tekniske løsninger.

§ 9. Medisinsk og kirurgisk behandling

Medisinsk og kirurgisk behandling skal utføres på en dyrevelferdsmessig forsvarlig måte og ivareta dyrets funksjon og livskvalitet.

Det skal ikke gjøres operative inngrep eller fjernes kroppsdeler på dyr uten at det foreligger forsvarlig grunn ut fra hensynet til dyrets helse. Det er likevel tillatt å foreta forsvarlig merking av dyr i dyrehold. Avhorning og kastrering er tillatt når det er nødvendig ut fra hensynet til dyrevelferd eller av særlige bruksgrunner.

Ved smertefulle inngrep skal det nyttes bedøvelse og nødvendig smertelindring.

Medisinsk eller kirurgisk behandling skal ikke markedsføres eller brukes som rutinemessig kompensasjon for lovstridig avl eller miljø, eller som produksjonsfremmende hjelpemiddel.

Kongen kan gi nærmere forskrifter om medisinsk og kirurgisk behandling, herunder forby visse former for slik behandling og gjøre unntak fra andre ledd.

RDE støtter prinsippene i bestemmelsen, og peker på at der må være snever adgang til unntak i forskrift.

Høringsnotatet legger til grunn at selv om dyrets helsetilstand tilsier kirurgi, så kan likevel en forsvarlighetsvurdering, jf. kravene i første ledd, innebære et forbud mot behandlingen. RDE er enig i dette, men mener dette med fordel kan fremgå tydeligere av ordlyden i andre ledd. Selv om et inngrep kan forsvares ut fra dyrets helsetilstand i annet ledd (eksempelvis redde liv), er det ikke gitt at det skal gjennomføres. Ut fra en vurdering av prognosen for dyrets fremtidige funksjon og livskvalitet kan det hende at dyret heller bør avlives. Samme vurdering kan gjøres for kirurgi eller medisinsk behandling med en lang og belastende behandlings- og rekonvalesensperiode, som ved kompliserte brudd, kreftbehandling mv. Det bør fremgå av ordlyden at behandlingen omfatter den postoperative perioden, som ofte vil være en kritisk fase for dyret. RDE understreker behovet for økt bruk av og utvikling av egnede smertelindrende midler innenfor matproduserende dyr. RDE etterlyser videre en omtale av metodevalg. RDE mener der en har flere metoder bør det være et krav at den minst belastende velges, med mindre forskjellen er uvesentlig.

Avliving som et forsvarlig og kanskje foretrukket alternativ til behandling ut fra hensynet til dyrs velferd, bør slås fast i forarbeidene. Det bør fremgå at hensynet til dyrets velferd skal

vektlegges under behandling, under rekonvalesensperioden og at utsikter til en akseptabel funksjon og livskvalitet i framtida må være en forutsetning for å igangsette belastende diagnostikk og behandling.

RDE er prinsipielt imot at man fjerner kroppsdeler på dyr for å tilpasse dem levestiljøet vi tilbyr (eks. haleamputasjon på gris, stinkkjertler på ilder). Avl må drives slik at man ikke må gjøre rutinemessige inngrep for å bøte på bieffekter av avl (eksempelvis amputasjon av kam hos haner av verperase, keisersnitt på bulldog, øyeoperasjoner på hund pga. hengende øyelokk). Her bør håndhevingen av også gjeldende regelverk kunne strammes inn.

Unntak jfr. siste ledd må være meget godt begrunnet, herunder med stor vekt på hensynet til dyret og muligheten for alternativer (f.eks. endringer i miljøet). En forutsetning for inngrep må alltid være at det finnes egnet metode og adekvate bedøvende og smertelindrende medikamenter.

RDE etterspør en grundigere gjennomgang av og føringer fra myndighetenes side til merking av dyr. Dette gjelder også merking av ville dyr i forbindelse med forskningsprosjekter, men ikke bare det. Amputasjon av fettfinne brukes eksempelvis for å merke fisk, og øremerking av husdyr foregår fortsatt mange steder ved å klippe bort deler av ørebrusken, i tillegg til andre typer øremerker. Obligatorisk øremerking av dyr (EØS-regler) innebærer i dag flere og store plastmerker som påvirker ørets bevegelse og stilling, og som ikke sjelden er årsak til at deler av øret rives i stykker når dyr beveger seg i krattskog eller merket henger seg fast i gjerder eller innredning. RDE mener at med dagens elektroniske merkesystemer (microchip), bør øremerking i stor grad kunne overflødiggjøres. Obligatorisk merking av katter vil på sin side kunne bidra til å redusere problemet med hittekatter / hjemløse katter.

Paragrafen mangler bestemmelser som er med i dagens dyrevernlov, jfr. forbud mot knavring av gris og briller på høns. Det bør inkluderes et ledd som forbyr innsett av fremmedlegemer på dyr annet enn nødvendig merking.

Forslag ny formulering annet ledd: *Det skal ikke gjøres operative inngrep eller fjernes kroppsdeler eller settes fremmedlegemer på dyr uten at det foreligger forsvarlig grunn ut fra hensynet til dyrets helse eller velferd. Det er likevel tillatt å foreta forsvarlig merking av dyr i dyrehold. Avhorning og kastrering er tillatt når det er nødvendig ut fra hensynet til dyrevelferd eller av særlige bruksgrunner.*

Kastrasjon kan utvilsomt ses på som en krenkelse av et dyrs integritet. Man fjerner en normal del av kroppen, og endrer samtidig også dyrets psyke. Kastrasjon kan dessuten gi helsemessige bivirkninger. Spørsmålet om kastrasjon bør, etter Rådets oppfatning, vurderes med avgjørende vekt på det enkelte dyrs integritet og livsutfoldelse. Det må være adgang til kastrasjon i de tilfeller der det i praksis vil være til dyrets eget beste eller i liten grad vil endre dyrets livsform og situasjon, eller andre viktige dyrevelferdshensyn (overtallige kattunger, villkattproblematikk). RDE savner en diskusjon rundt kastrering av hunder, siden dette i dag har blitt relativt vanlig tross at det bare er tillatt av "bruksmessige" årsaker. RDE mener ikke at ønsket om å slippe løpetid, eller en roligere hannhund, skal kunne defineres som en bruksmessig årsak.

RDE mener loven bør regulere hvem som kan utføre behandling etter denne paragrafen, slik det er gjort i gjeldende § 7. Videre bør kirurgi også på forsøksdyr forbeholdes personer som har medisinsk bakgrunn, som veterinærer, leger og tannleger, og som har fått nødvendig opplæring.

§ 10. Merking av dyr

Ved merking av dyr skal det benyttes forsvarlige metoder som ikke påfører dyret atferdsmessige begrensninger eller annen lidelse.

Kongen kan gi nærmere forskrifter om merking av dyr, herunder påby og forby merking, påby at merkede dyr skal være registrert i et register og bestemme hvem som skal ha innsyn i registeret.

Se kommentarer under § 9.

§ 11. Transport

Transport skal foregå på en måte som er til minst mulig belastning for dyret. Dyr skal kun transporteres når de er i en slik tilstand at det er forsvarlig å gjennomføre hele transporten.

Transportmiddelet skal være egnet ut fra hensynet til dyrenes sikkerhet og egenart. Dyr skal ha nødvendig tilsyn og stell under transporten.

Kongen kan gi nærmere forskrifter om transport av dyr.

Transport av dyr er en stor velferdsutfordring, og vil antakelig være det i overskuelig framtid. RDE foreslår et nytt ledd for å begrense at slaktedyr kjøres til et slakteri langt unna når det finnes et som er betydelig nærmere. RDE mener at privateide og samvirkeslakteriet må kunne inngå avtaler om leieslakting for hverandre, for å bidra til at slaktedyr slaktes ved nærmeste. RDE foreslår ny formulering i andre ledd, 1. pkt. for å sikre luftkvalitet og temperatur, da det erfaringsmessig ofte er en årsak til dødsfall under transport.

Forarbeidene bør angi at bestemmelsen gjelder alle dyr, inkludert fisk, forsøksdyr, sports- og familiedyr og hobbydyr, og at forskrifter skal begrense transporttiden.

Forslag ny § 11. Transport

Transport skal foregå på en måte som er til minst mulig belastning for dyret. Dyr skal kun transporteres når de er i en slik tilstand at det er forsvarlig å gjennomføre hele transporten. Dyr skal ikke transporteres lenger enn nødvendig for formålet.

Transportmiddelet skal være egnet ut fra hensynet til dyrenes sikkerhet og egenart, og dyrenes krav til ventilasjon og temperatur må kunne ivaretas under hele transporten.

Kongen kan gi nærmere forskrifter om transport av dyr.

§ 12. Avliving

Avliving av dyr og håndtering i forbindelse med avlivingen skal skje på dyrevelferdsmessig forsvarlig måte med minst mulig stress og smerte for dyret. Den som benytter bedøvings- eller avlivingsutstyr, skal påse at dette er egnet og vedlikeholdt.

Dyr som eies eller på annen måte holdes i menneskers varetekt, skal bedøves før eller samtidig med avlivingen. Bedøvingsmetoden skal ikke påføre dyr vesentlig ubehag og skal gi bevissthetstap og sikre smertefrihet som varer inntil døden inntreffer. Når dyret er bedøvd, skal det avlives umiddelbart. Det skal sikres at dyret er dødt, om nødvendig ved avblødning.

Avliving i nødtilfelle skal i størst mulig grad skje i samsvar med første og andre ledd. Dyr skal ikke være gjenstand for avliving som et selvstendig underholdnings- eller konkurranseelement.

Kongen kan gi nærmere forskrifter til utfylling av denne bestemmelsen, herunder krav til miljø, utstyr og håndtering i forbindelse med avliving, og om skadedyrbekjempelse ut fra hensynet til dyrevelferd. Kongen kan gjøre unntak fra bestemmelsene i andre ledd.

RDE mener at det på ingen måte bør gis hjemmel til å kunne gjøre unntak fra bedøvingskravet før avblødning ved slaktning. En forskriftshjemmel i siste ledd bør derfor innskrenkes til aktuelle tilfeller som tilsier behov for unntak (i følge høringsnotatet brisling i steng ol.). Det foreslås derfor en endring i § som ivaretar dette.

RDE foreslår at prinsippet i slaktedirektivet om at dyr ikke skal utsettes for unngåelig smerte m.v., innarbeides i loven : ”All animals shall be spared any avoidable excitement, pain or suffering during movement...stunning , slaughtering or killing”.

Det vises til dyrevelferdsmeldingen vedrørende vilt: ”Fangstmetoder- og redskap skal være godkjent ut fra dyrevernhensyn, og vil bli utredet i forbindelse med gjennomgang av dyrevernloven. Ut fra dette etterspørres grunnlaget for følgende uttalelse i høringsnotatet (s 78): ”Departementene legger til grunn at de fangst- og avlivingsmetoder som i dag er i alminnelig bruk blant næringsutøvere, ikke vil være lovstridige”.

I forarbeidene bør det fremgå at en ved hold av et større antall dyr, typisk hold av dyr i næring, skal være forberedt på at dyr må avlives akutt grunnet sykdom, skade eller i forbindelse med fødselskomplikasjoner. Forarbeidene bør gi noen føringer for forholdet mellom hensynet til dyrevelferd og hygiene i saker hvor dyr som representerer en slakteverdi må avlives akutt pga store smerter. RDE mener det bør være et krav om hjemmeslakt eller feltslakt der det ikke er mulig å gjennomføre en forsvarlig transport. RDE mener at forarbeidene bør gi føringer når det gjelder etiske prinsipper som at produksjonsdyr som avlives ikke bør destrueres når konsum er mulig. Avliving av dyr som ledd i bekjempning av smittsom sykdom må foregå på dyrevernmessig forsvarlig måte, og ser ikke helt at det skal være nødvendig å gjøre unntak (s29).

RDE savner en generell bestemmelse om beveggrunner for å drepe dyr. Rådet mener ikke at dyr bør ha en lovfestet rett til liv. I en del tilfelle mener RDE at avliving er best også om man legger hovedvekt på hensynet til dyret selv. Etter Rådets syn kan dyr med rimelighet avlives eksempelvis for mat, for bestandsregulering, fordi et dyr gjør skade som ikke kan forebygges på annen måte, fordi en eier ikke lenger kan ta seg av et dyr på forsvarlig måte, men ikke kun for moro skyld. Etter Rådets syn bør man uansett dyreart ha en aktverdig eller rimelig grunn for å drepe et dyr. Å drepe et dyr kun fordi man syns det er morsomt, er ikke etisk forsvarlig. Det vises i denne sammenheng til krav om ”*fornuftig grunn*” for å avlive dyr i Tyskland og Østerrike.

Som ved kampforbudet i § 25 bør lovligheten av ”*underholdnings-avliving*” ikke bero på om det er tilskuere fysisk til stede eller ikke (høringsnotatet s. 96).

Forslag ny § 12. Avliving

Dyr skal skånes for enhver unngåelig opphisselse, frykt, smerte eller annen lidelse i forbindelse med forflytning og håndtering, bedøvelse og slaktning eller avliving av annen årsak. Den som benytter bedøvings- eller avlivingsutstyr, skal påse at dette er egnet og vedlikeholdt.

Dyr som eies eller på annen måte holdes i menneskers varetekt skal avlives med metode som forårsaker øyeblikkelig død, øyeblikkelig og irreversibelt bevissthetstap eller at avlivingsmetoden appliseres på dyr som først er bedøvet.

Dyr som skal avbløs, skal alltid være bedøvd. Bedøvingsmetoden skal enten forårsake øyeblikkelig bevissthetstap eller ha en induksjonsperiode som er uten vesentlig ubehag for dyret. Bevissthetstap og smertefrihet skal vare fra før stikking foretas og inntil dyret er dødt.

*Det skal kontrolleres at dyret er dødt før videre prosessering eller etterlating.”
Avliving i nødstilfelle skal i størst mulig grad skje i samsvar med reglene over.
Dyr skal ikke avlives uten rimelig grunn. Dyr skal ikke være gjenstand for avliving som et selvstendig underholdnings- eller konkurranseelement.*

Kongen kan gi nærmere forskrifter til utfylling av denne bestemmelsen, herunder krav til miljø, utstyr og håndtering i forbindelse med avliving, og om skadedyrbekjempelse ut fra hensynet til dyrevelferd. Kongen kan gjøre unntak fra bestemmelsene i andre ledd.

§ 13. Bruk av dyr i forsøk og undervisning

For å kunne avle, holde, formidle, avlive eller bruke dyr til forsøk eller til undervisning i annet enn alminnelig stell og håndtering, skal både institusjonen og den ansvarlige for den aktuelle aktiviteten ha tillatelse fra tilsynsmyndigheten.

Tillatelser etter første ledd kan ikke gis hvis formålet kan oppnås uten bruk av dyr, eller hvis dyrene kommer i fare for å lide uforholdsmessig mye. Det skal ikke benyttes flere dyr enn nødvendig, og dyrene skal belastes minst mulig.

Kongen kan gi nærmere forskrifter om bruk av dyr i forsøk og undervisning, herunder om forbud mot visse typer forsøk, om forbud mot bruk av visse dyrearter i forsøk, om tillatelse og om unntak fra krav om tillatelse.

Kongen kan i forskrift gjøre unntak fra bestemmelser i kapittel II, III og IV i denne loven for bruk av dyr i forsøk.

RDE er positiv til at det legges opp til å styrke regelverket på dette området. Det er behov for en oppfølging av de 3 R-er. Videre bør forarbeidene nedfelle prinsippet om en absolutt grense for hvor store belastninger det er lovlig å utsette forsøksdyr for, uansett nytte. RDE foreslår at ordet ”uforholdsmessig” i annet ledd strykes. Bruk av menneskeaper bør ikke være tillatt. RDE ser med bekymring på forbruket av fisk som forsøksdyr. Det vil være nødvendig å utvikle andre metoder for eksempel for testing/kontroll med vaksiner, kjemikalier mv. Tillatelser til dyreforsøk bør ikke gis dersom formålet kan oppnås uten bruk av dyr, eller dersom kunnskapen allerede er ervervet.

RDE er skeptisk til at tillatelse og kontroll med forsøksdyrvirksomhet foreslås overført Mattilsynet uten at forvaltningsmodellen er nærmere diskutert. Dagens ordning, spesielt ordningen med myndighet lagt til en lokal ansvarshavende, er kritisert av RDE, men høringsnotatet skisserer ingen alternativ ordning annet enn at saken overlates til MT. Forsøksdyrvirksomhet er spesielt og krever spesiell kompetanse som ikke nødvendigvis MT sitter med selv.

§ 14. Særskilte forbud

Det er forbudt å:

- a) utøve vold mot dyr,
- b) hensette dyr i hjelpeløs tilstand,
- c) foreta utuktige handlinger med dyr, og
- d) bruke levende dyr som fôr eller agn.

Kongen kan gi nærmere forskrifter om særskilte forbud, herunder om forbud mot handlinger som vekker allmenne etiske reaksjoner.

Denne bestemmelsen er etter Råds syn viktig. Formuleringene i høringsnotatet bør endres noe slik at formuleringene ikke kan tolkes slik at utuktige handlinger mot dyr er mindre alvorlig om dyret er i brunst. Bestemmelsen bør utvides til å inneholde et forbud mot krenkende og skremmende handlinger overfor dyr.

§ 15. Bygninger, gjerder og andre mindre innretninger.

Bygninger, gjerder og andre mindre innretninger skal utføres eller oppføres og holdes ved like slik at dyr ikke utsettes for fare for unødige påkjenninger og belastninger. Det skal ikke brukes piggråd i gjerde for å regulere dyrs ferdsel.

Om nødvendig skal den ansvarlige for bygningen, gjerdet og innretningen føre tilsyn med disse og gjennomføre tiltak for å kunne oppdage, forebygge og avhjelpe lidelse.

Kongen kan gi nærmere forskrifter om bygninger, gjerder ol, herunder om forbud mot og fjerning av slike.

Denne bestemmelsen bør etter Rådets syn inkludere større innretninger og naturinngrep. Det er vanskelig å se noen grunn for å ekskludere disse da de kan ha vel så stor velferdsmessig betydning. Dette gjelder for eksempel vei- og jernbaneutbygging, vassdragsregulering, mv. Det vises i denne sammenheng til dyrevelferdsmeldingen prinsipp om at inngrep og regulering skal skje innefor etiske og faglige forsvarlige rammer.

RDE foreslår å stryke ”unødige” i første ledd og heller gi anvisninger i forarbeidene på hvilke påkjenninger og belastninger man tenker på.

RDE understreker faren som gjerderester og gjerder som står til nedfalls utgjør for dyr. Formålet med bruk av piggråd (i gjerder for husdyr eller i gjerder rundt boliger) bør derfor ikke være avgjørende for forbudet.

§ 16. Merking, presentasjon, reklame og markedsføring

Merking, presentasjon, reklame og markedsføring av produkter som stammer fra dyr, skal gi tilstrekkelig informasjon og ikke være egnet til å villed.

Kongen kan gi nærmere forskrifter om informasjon, merking, presentasjon, reklame og markedsføring og om vilkår for bruk av frivillige merkeordninger.

§ 17. Sporbarhet

Kongen kan gi forskrifter om sporbarhet for dyr eller produkter fra dyr ut fra hensynet til dyrevelferd.

§ 18. Omsetning m.v. av produkter fra dyr

Kongen kan i forskrift begrense, stille krav til eller forby omsetning og bruk av produkter fra dyr som er omfattet av denne loven. Med de begrensninger som følger av overenskomst med fremmed stat eller internasjonal organisasjon eller av folkeretten for øvrig, kan Kongen også begrense, stille krav til eller forby import av slike produkter.

Disse nye paragrafene er positive sett i sammenheng med den økende interesse og fokusering det er i samfunnet rundt ”etisk kvalitet” på et produkt. Sannsynligvis vil forbrukernes valg av produkter i økende grad være påvirket av bevissthet til hvilken behandling dyrene har vært utsatt for, noe som igjen vil kunne ha sterk innflytelse dyrenes velferd.

RDE mener at uakseptabel behandling av dyr er uakseptabel også om den foregår i andre land. RDE savner en aktiv holdning fra departementenes side for å påvirke internasjonale rammer slik at man kan sikre at importert man stammer fra dyr som har hatt forsvarlig velferd. I den grad man ikke får dette til, må slike varer merkes på en måte som sikrer forbrukerne mulighet til å foreta bevisste valg.

RDE mener § 18 bør nedfelle prinsippet i første ledd, og gi fullmaktsbestemmelsen i andre ledd. Følgende nytt første ledd i § 18 foreslås: *”Med de begrensninger som følger av overenskomst med fremmed stat, internasjonal organisasjon eller folkeretten forøvrig, skal animalske produkter stamme fra dyr som er holdt, behandlet og avlivet på dyrevelferdsmessig forsvarlig måte”.*

§ 19. Adgang til sted og plikt til å yte bistand

Dyreholder og den som produserer, bearbeider eller omsetter produkter fra dyr omfattet av loven, skal gi tilsynsmyndigheten og politiet uhindret adgang til sted eller lokale der det holdes dyr eller foregår aktivitet omfattet av loven. Utenlandske inspektører kan delta i inspeksjoner mv. når det er nødvendig for å ivareta Norges internasjonale forpliktelser.

Dyreholder og den som produserer, bearbeider eller omsetter produkter omfattet av loven, skal vederlagsfritt stille nødvendige lokaler, inventar, arbeidshjelp og redskaper til disposisjon for utøvelse av tilsynet og ellers være behjelpelig med å legge til rette for tilsynet.

Kongen kan gi nærmere forskrifter om adgang til sted eller lokale.

Høringsnotatet legger til grunn at tilsynet kan veie dyr, filme m.v., samt bruke tvang i situasjoner av nødrettskarakter. Dette er forhold, som etter Rådets syn, med fordel kunne fremgått av ordlyden.

§ 20. Opplysningsplikt, dokumentasjon og kontrolltiltak

Dyreholder og den som produserer, bearbeider eller omsetter produkter fra dyr omfattet av denne loven, skal på anmodning fra tilsynsmyndigheten gi opplysninger, melding, rapporter, dokumentasjon og innsyn i dokumenter som har betydning for tilsynsmyndighetens kontroll med etterlevelse av loven eller bestemmelser gitt i medhold av loven. Andre som har relevant informasjon, skal på anmodning fra tilsynsmyndigheten gi nødvendige opplysninger.

Kongen kan gi nærmere forskrifter om opplysnings- og dokumentasjonsplikt, og om plikt til å etablere og gjennomføre systematiske kontrolltiltak.

Høringsnotatet gir uttrykk for at den som varsler om brudd på loven, ikke har opplysningsplikt etter denne bestemmelsen. RDE vil påstå at det ofte kan være behov for, og naturlig, at den som varsler også forteller grunnlaget varselet ble gitt på.

Kap III Hold av dyr

§ 21. Generelle vilkår for hold av dyr

Dyr skal bare holdes hvis de kan tilpasse seg holdet på en dyrevelferdsmessig forsvarlig måte.

Kongen kan gi nærmere forskrifter som begrenser eller forbyr innførsel, avl og hold av visse dyrearter.

RDE ser forslaget som dyrevelferdsmessig viktig, og understreker at bestemmelsen både gjelder enkelt dyr i eksisterende oppdrett og vurdering av hvorvidt nye arter skal kunne oppdrettes/holdes.

Dersom det er aktuelt å tillate hold av nye dyrearter, er det etter Rådets syn vesentlig at dette baseres på faglig kunnskap om artens biologi, fryktsomhet overfor mennesker, tilpasningsevne, og ulike behov, ikke bare utsikter til god pris.

Det er viktig at miljøforholdene i utgangspunktet tilpasses dyrenes egenart, slik at de aller fleste individer vil være i stand til å mestre miljøet og trives.

§ 22. *Dyrs levemiljø*

Dyreholder skal sikre at dyr holdes i miljø som gir god velferd ut fra artstypiske og individuelle behov, herunder gir mulighet for stimulerende aktiviteter, bevegelse, hvile og annen naturlig atferd. Dyrs levemiljø skal fremme god helse og kondisjon og bidra til trygghet og trivsel.

Dyr skal beskyttes mot ugunstige værforhold og ha adgang til egnet og trygt tilholdsrom utenom normal beiteperiode.

Kongen kan gi nærmere forskrifter om dyrs levemiljø, herunder krav til egnet og trygt tilholdsrom inkludert tiltak for å forebygge, oppdage og bekjempe brann og om unntak fra krav om tilholdsrom.

Det er positivt at behov for god helse, trygghet, stimulerende aktiviteter, beskyttelse mot ugunstige værforhold m.v. er presisert i ordlyden, men RDE savner viktige elementer som f.eks. dyrs behov for sosiale interaksjoner, og ikke minst at det sies noe kvalitativt om kravene som stilles.

Bruken av ordet ”naturlig adferd” kan være vanskelig når man snakker om husdyr som holdes i miljøer som ofte ligger langt fra det ”naturlige”, og mange foretrekker derfor begrepet ”adferd dyret er motivert for”. Imidlertid inneholder en utbredt forståelse av dyrevelferd en vektlegging av ”naturlighet”, ofte forstått som en del av dyreartens egenart, og der man mener at husdymiljøet bør etterlikne forholdene dyret har i naturen slik at dyret kan utfolde sitt biologiske potensial (jfr. høringsnotatets s. 17). Dette innebærer for eksempel at en fugl skal kunne fly, at en flyndre skal kunne ligge på bunnen og en gris kunne rote med trynet. I disse eksemplene er den naturlige adferden sammenfallende med ”adferd dyret er motivert for”, men slik er det ikke nødvendigvis. Det er ikke sikkert at dyret er motivert for å utføre en for arten naturlig atferd dersom viktige stimuli for denne adferden mangler i miljøet (”ute av syne, ute av sinn”). Dette er for eksempel bakgrunnen for diskusjoner om hvorvidt farmmink skal ha adgang til vann å bade i. Dyr kan også være sterkt motivert for ”unaturlig adferd”, som en hest som er krybbebiter. Adferden har utviklet seg som en følge av inadekvat miljø, og kalles da ”motivert adferd som indikerer dårlig dyrevelferd”.

Formuleringen ”*naturlig atferd*” kan gjerne suppleres med *atferd individet er motivert for*, for å presisere at atferden hos et individ også er motivert ut fra individuelle erfaringer.

Forarbeidene bør i tilknytning til sosiale behov, omtale adgangen til å skille mor og avkom, samt adressere vennskap mellom dyr.

Godt klima er av stor betydning for dyrs trivsel og på hvor sykdomsutsatt de blir. Krav til klima bør derfor, ut fra sin aktualitet og betydning for velferden, fremgå av ordlyden. Forarbeidene bør angi at "naturlige lysforhold" innbefatter skifte mellom lys og mørke. Dyr bør ha mulighet for å følge en naturlig (døgn)rytme, og som ledd i dette normalt ha tilgang på dagslys og ved behov inne også ekstra lys. Krav om brannvern er inkludert i mange holdforskrifter og en hjemmel gis i denne paragrafen, men prinsippet kan med fordel være lovfestet.

RDE mener gjeldende bestemmelse i dvl. § 5a om at dyr skal tas hjem i god tid før frost og snefall bør videreføres.

Høringsnotatet uttaler vedrørende tilholdsrom at dyr skal kunne stå og ligge. RDE antar at dette ikke regnes som tilstrekkelig.

Forslag § 22. Dyrs levemiljø

Dyreholder skal sikre at dyr holdes i miljø som gir god velferd ut fra artstypiske og individuelle behov, herunder gir gode muligheter for stimulerende aktiviteter, bevegelse, komfortabel hvile, samt sosial og annen naturlig atferd. Dyrs levemiljø skal fremme god helse og kondisjon og bidra til trygghet og trivsel.

Dyrs levemiljø skal gi naturlige lysforhold, godt inneklima, beskyttelse mot ugunstige værforhold og adgang til egnet og trygt tilholdsrom utenom normal beiteperiode. Dyr på sommerbeite i utmark skal hentes hjem i god tid før snø kan ventes.

Dyr som holdes inne skal beskyttes mot brann.

Kongen kan gi nærmere forskrifter om dyrs levemiljø, herunder krav til egnet og trygt tilholdsrom inkludert tiltak for å forebygge, oppdage og bekjempe brann og om unntak fra krav om tilholdsrom.

§ 23. Tilsyn, stell og føring

Dyreholder skal sikre at:

- a) dyr får godt tilsyn og stell, herunder godt renhold,
- b) fôr, beite og vann er av god kvalitet, dekker dyrets behov for næring og væske og fremmer god helse og velferd. Dyr skal ikke tvangsføres eller tvangsvannes, med mindre det skjer av dyrehelsemessig grunn,
- c) dyr beskyttes mot skade, sykdom, parasitter, predatorer og andre farer. Syke og skadde dyr skal gis forsvarlig behandling og avlives om nødvendig,
- d) spredning av smitte begrenses, og
- e) dyr, der det er relevant, blir tilstrekkelig tamme til å kunne håndteres og stelles på dyrevelferdsmessig forsvarlig måte.

Kongen kan gi nærmere forskrifter om tilsyn, stell og føring.

Paragrafen er i stor grad en videreføring av tidligere lovparagrafer, og sammen med foregående paragraf dekkes "de 5 friheter".

Det kan ikke være tvil om at dyreholdere har ansvar for egne dyrs velferd uavhengig av den rovdyrpolitikk og forvaltning som blir ført. Samtidig etterlyser RDE en klargjøring av rovvilt- og landbruksforvaltningens ansvar for at disse ikke stimulerer til en situasjon der mange beitedyr

påregnelig vil bli påført betydelige lidelser i møte med store rovvilt. Stortinget har som mål å sikre næringsinteressen og rovviltinteressen i samme områder, samtidig som det skal gis tilstrekkelig støtte til effektive forebyggende tiltak. Det er imidlertid tvilsomt om det finnes effektive forebyggende tiltak annet enn å skille rovdyr fra beitedyr i tid og rom. Skadeomfanget er høyt og stigende (i 2006 og 2007 ble hhv 38 900 og 39 600 sau erstattet som rovviltskadet). Sameksistens har medført at rovviltet har fri tilgang på beitedyr. Regjeringen tar nå sikte på å øke midlene til forebyggende tiltak. Etter Rådets oppfatning gjenstår det å se om den økte satsningen det her dreier seg om vil bedre den dyrevelferdsmessige situasjonen. Effektiv beskyttelse av noen beitedyr vil dessuten kunne bety større press på de dyrene som fremdeles går fritt på beite.

I mange tilfeller vil sterkt rovviltpress være vel kjent for dyreholdere, som da kanskje må avstå fra å slippe dyr i utmark. For andre dyreholdere er angrepene mer uforutsigbare. Sett fra forvaltningens side er imidlertid skadeomfanget påregnelig, selv om man ikke alltid vet hvor skade vil inntreffe. En vil dermed ha en situasjon hvor den enkelte dyreholder har opptrådt aktsomt, samtidig som myndighetene / forvaltningen har etablert et system med sameksistens mellom store rovvilt og beitedyr som uvergelig vil føre til skade. RDE støtter prinsippet med beiteområder og rovviltområder (soneinndeling), og forslaget om husdyreiers rett på erstatning for tap av beiterett. For at prinsippet med soner skal fungere etter formålet er effektiv uttak av skadegjørende rovdyr i beiteområder og i en "bufferzone" nødvendig. Man kan da se på viltmyndigheten som en slags "eier" av rovviltet, som må inngå som ansvarlig part, med ansvar for å forebygge skade på beitedyr. I stedet for å tillate en ordinær jakt på tilfeldige dyr i en rovdyrpopulasjon, bør forvaltningen være aktiv og uttaket være planmessig i forhold til å redusere skadeomfanget på husdyr. Dyrevelferdsloven bør fastslå vilt- og landbruksmyndighetenes ansvar i forhold til sameksistens mellom rovvilt og beitedyr.

Videre understrekes at det i en del beiteområder også er store dyrevelferdsmessige utfordringer grunnet flått, mark, forgiftning og underernæring. RDE etterlyser føringer i forarbeidene som viser at man tar sikte på at loven skal medføre praktiske konsekvenser.

Følgende endring foreslås i § 23 b) 1. pkt: *"..dekker dyrets behov og fremmer..."*.

Ved å skrive dyrets behov *for næring og væske*, ser man kun på fôrets ernæringsmessige betydning og væskebehov. Det blir for snevert. Fôr og fôropptak er viktig som sysselsetting (eks. hest og svin), fôret bør gi metthetsfølelse (jfr. broilerhøner og purker som får tilstrekkelig næring, men likevel er sultne), og for eksempel har diing en funksjon ut over å være en måte å få melk på (sugebehov). Helseaspektet er viktig, jfr. problemer ved bruk av vegetabilsk fôr til laks.

Sult har vært et velkjent problem i reindriften flere år. Fremdeles er det områder med for sterkt beitetrykk. Også der reintallet er tilpasset beiteressursene, mener RDE at det bør foreligge planer for tilleggsfôring for å avverge sultkatastrofer under ekstreme værforhold.

Dyreiere skal skaffe dyr nødvendig behandling ved sykdom. RDE etterlyser en klargjøring av dyrs eventuelle krav på en forsvarlig veterinærdekning.

Forslag ny § 23b)

b) fôr, beite og vann er av god kvalitet, dekker dyrets behov og fremmer god helse og velferd. Dyr skal ikke tvangsføres eller tvangsvannes, med mindre det skjer av dyrehelsemessig grunn

§ 24. *Avl og bioteknologi*

Avl skal fremme egenskaper som gir robuste dyr med god funksjon og helse.

Det skal ikke drives reproduksjon, herunder ved bruk av genteknologiske metoder, som:

a) endrer arveanlegg slik at de påvirker dyrs fysiske eller mentale funksjoner negativt, eller som viderefører slike arveanlegg,

b) reduserer dyrs mulighet til å utøve naturlig atferd, eller

c) vekker allmenne etiske reaksjoner.

Kongen kan gi nærmere forskrifter om avl og hold av dyr i strid med prinsippene i denne paragrafen.

RDE mener forslaget bestemmelse om avl er tilstrekkelig strengt formulert, og understreker behovet for å sikre bedre etterlevelse av bestemmelsen. Det er en rekke eksempler på avl som har negative konsekvenser for dyr, både blant produksjonsdyr og kjæledyr. Det er behov for en utdyping av begrepet ”god funksjon”, jfr også § 9.

For å unngå at lovgivningen omgås ved import av utenlandske avlsdyr eller ungdyr til oppfôring, er det en viktig forutsetning at regelverket håndheves også ved innførsel av dyr. Dette reiser pga EU-regelverket egne problemstillinger som bør belyses.

Etter RDEs syn bør all avl respektere dyrs egenart. Samtidig kan gode grunner tale for å avle for kollethet, samt for å selektere lite fryktsomme dyr.

RDE antar at bestemmelsene samlet ivaretar eventuelle dyrevelferdsmessige aspekter ved produksjon av transgene dyr i Norge. Slik bestemmelsen står, rammer den norsk reproduksjon av transgene dyr som er laget i utlandet, dersom genmodifiseringen har slik effekt på dyrevelferden.

§ 25. *Trening, fremvisning, underholdning og konkurranser*

Dyr under trening og dyr som brukes til fremvisning, underholdning og konkurranser skal:

a) være i stand til å gjennomføre aktiviteten uten å bli utmattet eller skadet,

b) ikke utsettes for eller være påvirket av midler eller behandling som kan gjøre aktiviteten dyrevelferdsmessig uforsvarlig,

c) ikke med hensikt påføres frykt, skade eller annen lidelse, og

d) ikke brukes i kamper mot andre dyr eller mennesker.

Kongen kan gi nærmere forskrifter om trening, fremvisning og konkurranser mv., herunder stille krav om særskilt tillatelse eller forby ulike former for slik aktivitet, forby bruk av visse dyrearter, og forby visse former for midler og behandling.

Kongen kan i forskrift gjøre unntak fra første ledd i forbindelse med visse typer trening.

RDE mener generelt at det er uheldig å modifisere dyrs adferd gjennom bruk av smerte. RDE støtter derfor forbud mot elektriske dressurhalsbånd og liknende fjernstyrte eller automatiske elektroniske innretninger til hund som påfører hunden betydelig ubehag. RDE mener likevel at det kan gis dispensasjon for elektrisk dressur for å hindre at hund jager husdyr og vilt, når dressuren utføres av autoriserte personer.

RDE er videre skeptisk til bruk av elektrisk kutrener, som også er ment for å dressere kyr. Spesielt i opplæringsfasen vil kutreneren kunne påføre dyret frykt og smerte.

I forhold til eventuelle forskrifter om fremvisning av dyr er det vesentlig at forskriften der det er

relevant (dvs. for arter som ikke er omfattet av egne forskrifter) ikke bare regulerer selve treningen og fremvisningen, men også stiller krav til hvordan dyrene holdes utenom forestillinger (og utenom sesongen) når det gjelder oppstalling, transportforhold, mosjon og fri bevegelse.

RDE foreslår en tilføyelse til punkt d): *”ikke brukes i kamper mot andre dyr eller mennesker eller i aktiviteter som strider mot dyrets egenart.”*

RDE foreslår å føye til et punkt e): *”ikke trenes på en måte som kan svekke dyrevelferden eller fremme aggressiv atferd.”* Aggressiv atferd trenger ikke svekke det trente dyrets velferd, men det kan svekke velferden til andre dyr som utsettes for det trente dyret.

§ 26. Omsetning av dyr og ervervsmessig ivaretagelse av andres dyr

Den som selger eller overlater dyr til andre, skal gi den som overtar dyret nødvendig informasjon om forhold som er av betydning for dyrets velferd.

Kongen kan gi nærmere forskrifter om informasjon, markedsføring, reklame, import, eksport, omsetning, utlodning, leie og lån av dyr samt om ervervsmessig ivaretagelse av andres dyr, herunder om registrering, godkjenning og forbud mot slik virksomhet.

RDE mener informasjonsplikten er viktig og må omfatte alle typer dyr, også edderkopper, insekter, skorpioner og lignende som omsettes fra zoobutikker. Bestemmelsen må også gjelde ved privat salg, utleie, bortlån eller omplassering av dyr.

§ 27. Jakt, fangst og fiske på dyr som holdes

Kongen kan gi forskrifter om jakt, fangst og fiske på dyr som eies eller på annen måte holdes i menneskers varetekt, herunder om trening for slik aktivitet, samt forby eller stille krav om særskilt tillatelse for slik aktivitet.

RDE er på prinsipielt grunnlag meget skeptisk til en praksis der dyr slippes i et avgrenset område for jakt- eller fiskeformål. Lovteksten bør derfor gjenspeile prinsippet om at man ikke skal jakte, fangste eller fiske på dyr i fangenskap. Direktoratet for naturforvaltning har så vidt vites heller intet ønske om å tillate jakt i hegn. DN har nylig strammet inn regelverket for hold av rådyr og hare i hegn for å trene hund, der disse formål ikke lenger blir akseptert. Dersom departementet av hensyn til ønsket fiske i fritidsanlegg ol. , ikke ønsker å nedfelle prinsippet i loven, bør prinsippet likevel gjøres gjeldende for landdyr og sjøpattedyr, jfr. også viltregelverket.

Oppdrettsvilt bør avlives på en måte som totalt sett gir minst belastning, noe som derfor kan innebære at det avlives med skytevåpen uten at dyret er fiksert, men det bør ikke arrangeres jakt på slike dyr.

Forarbeidene bruker betegnelsen fritidsfiskeanlegg, som ikke er nærmere definert. RDE antar det gjelder ”put and take” og lignende. En absolutt forutsetning for å tillate fiske på fisk som er satt i merd eller dam må være at den totale belastningen på fisken under og forut for fiskesituasjonen fremstår som mindre enn det som er tilfelle ved å transportere slik fisk til ordinært fiskeslakteri.

Forslag § 27. Jakt, fangst og fiske på dyr som holdes

Jakt og fangst på dyr som eies eller på annen måte holdes i menneskers varetekt er ikke tillatt.

Kongen kan likevel i forskrifter sette vilkår for fiske etter fisk som holdes i menneskers varetekt, samt forby eller stille krav om særskilt tillatelse for slik aktivitet.

§ 28. Utsetting av dyr i naturen

Dyr fra dyrehold kan bare settes ut i naturen for å bli villlevende når dyret har gode muligheter for å tilpasse seg og overleve i det nye miljøet.

Kongen kan gi nærmere forskrifter om utsetting av dyr i naturen, herunder fastsette vilkår for eller forbud mot utsetting.

RDE er grunnleggende skeptisk til at oppdrettede dyr settes fri i naturen for jakt- og fiskeformål. Første ledd foreslås omformet til: *Dyr fra dyrehold kan ikke settes ut i naturen for å bli villlevende med mindre dyret har gode muligheter for å tilpasse seg og overleve i det nye miljøet.* RDE mener dessuten det kan være dyrevelferdsmessig problematisk å sette ut oppdrettet vilt og fisk i naturen også der formålet i seg synes etisk høyverdig, som bevaring av truede arter. Dyrevelferdsmessige forhold bør være grundig utredet og vurdert på forhånd, og miljøforholdene under oppdrettet må sikre dyrene god velferd og helse og samtidig forberede dem på et liv i det fri, også vinterstid. Dette vil utelukke en del arter og for øvrig stille strenge krav til oppdrettsforholdene. RDE mener det er høyst tvilsomt om dyr som nylig er satt ut i naturen kan anses som ville. Jakt bør uansett ikke tillates i samme tidsrom (samme år) som viltpleie foregår i form av utsetting.

Kap IV Villlevende dyr

RDE savner en generell prinsipiell drøftelse av forholdet mellom dyrevelferdsloven og miljømyndighetenes utøvelse av viltforvaltning, hvor den kan sies å være "eiere" av viltet gjennom regulering av viltets leveområder og bestemmelser om jakt- og fangst.

Forarbeidene bør si noe om hensynet til viltets levested og vern mot forstyrrelser og andre belastninger. Dette med henvisning til § 3, dersom man ikke gir et prinsipp i dette kapitlet.

Høringsnotatet gir til dels motstridende uttalelser vedrørende forholdet til sektorlovgivningen.

§ 29. Jakt, fangst og fiske

Jakt, fangst og fiske skal utøves på en dyrevelferdsmessig forsvarlig måte.

Kongen kan til utfylling av første ledd gi nærmere forskrifter om jakt, fangst og fiske samt om ettersøk og avlving av villlevende dyr.

Det er helt sentralt at jakt, fangst og fiske utføres på en dyrevernmessig forsvarlig måte. Der man har alternativer, bør den mest skånsomme metoden velges. RDE mener det bør gis forskrifter etter viltloven som også er hjemlet i dyrevelferdsloven, hvor bl.a. kreves teoretisk jegerprøve for alle jegere og hvor den praktiske skyteprøven strammes inn, samt foretas en innstramming av regelverket rundt fangstfeller. Noen jaktformer forstyrrer viltet mer enn andre, og ikke bare den art det jaktes på. RDE mener at jaktformer som uroer viltet minst mulig og fører til minst risiko for skadeskyting, bør favoriseres. RDE mener at hensynet til dyrs følelser, som når en unge

skytes fra mora eller mora skytes fra ungen, må tillegges stor vekt. RDE mener at jakt på dyr i yngleperioden er uakseptabelt, og kun bør godtas i spesielle tilfeller.

Viltforvaltningen bør være økosystembasert. Dette slik at naturen ikke primært forvaltes med tanke på størst mulig økonomisk avkastning, men for et naturlig biologisk mangfold.

RDE mener det er positivt at man tar sikte på å vurdere fiskemetoder i lys av ny kunnskap. Det foreligger allerede en del kunnskap som tilsier at man kan vurdere utfasing av metoder som påfører fisken mest stress, smerte og andre belastninger.

RDE fraråder at "fang- og slipp" blir legalisert Norge.

§ 30. *Innfanging av viltlevende dyr*

Viltlevende landdyr og sjøpattedyr skal ikke fanges inn for å håndteres eller holdes i fangenskap. Dette gjelder ikke kortvarig ivaretagelse av syke eller skadde dyr for rehabilitering med sikte på tilbakeføring til dyrets naturlige miljø.

Kongen kan i forskrift gjøre unntak fra bestemmelsen i første ledd første punktum samt gi nærmere forskrifter om innfanging, håndtering og hold av viltlevende dyr.

RDE mener forbudet i første ledd bør omfatte **alle** dyr. Eventuelle unntak for hold av fisk i steng eller fangstbasert akvakultur, bør heller reguleres i forskrift. RDE er tilfreds med muligheten for midlertidig ivaretagelse av skadde og på annen måte hjelpeløse ville dyr, som samsvarer med hjelpeplikten i § 4.

Kap V. Avgifter og gebyr

§ 31. *Avgift og gebyr*

Kongen kan i forskrifter pålegge gebyrer for å dekke kostnader med tilsyn, kontroll og særskilte tjenester etter denne loven eller forskrifter hjemlet i denne loven.

Kongen kan i forskrifter pålegge virksomheter omfattet av lov om matproduksjon og mattrygghet mv. (matloven) å betale en avgift på næringsmidler. Avgiften skal dekke kostnader med tilsyn og kontroll etter denne loven med hold og bruk av dyr i produksjon av næringsmidler der kostnadene ikke dekkes av gebyr etter første ledd.

Kongen kan i forskrifter pålegge produsenter eller importører å betale en avgift på fôr til dyr som ikke brukes til produksjon av næringsmidler. Avgiften skal dekke kostnader med tilsyn og kontroll etter denne loven med hold og bruk av dyr som ikke blir brukt i produksjon av næringsmidler der kostnadene ikke dekkes av gebyr etter første ledd.

Kongen kan gi nærmere forskrifter om beregning av gebyrene og avgiftene, og om innkreving og innbetaling av disse.

Ved forsinket betaling av avgifter og gebyr skal det betales rente i samsvar med lov 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling.

Avgifter og gebyr er tvangsgrunnlag for utlegg.

Prinsipielt mener RDE at dyrevelferd er et kollektivt samfunns gode og at tilsyn med dette primært dekkes av fellesskapet. RDE innser imidlertid at avgiftsfinansiering blir stadig vanligere. Denne avgiften kan bl.a. nyttes til å finansiere tiltak for å kontrollere bestander av viltlevende populasjoner av domestiserte arter, f.eks. eierløse katter i bymessige strøk.

Kap VI. Administrative bestemmelser og sanksjoner

§ 32. Tilsyn og vedtak

Mattilsynet fører tilsyn og kan fatte nødvendige vedtak for gjennomføring av bestemmelser gitt i eller i medhold av denne loven.

Mattilsynet kan fatte vedtak om beiterestriksjoner for å beskytte husdyr mot rovvilt. Ved inngripende vedtak om beiterestriksjoner grunnet rovvilt, har dyreeier rett til økonomisk kompensasjon. Kongen kan gi nærmere forskrifter om vilkår for og utmåling av slik kompensasjon.

Kongen kan delegere myndighet til andre offentlige eller private organer og gi bestemmelser om hvem som er klageinstans i slike tilfeller.

Kongen kan gi nærmere forskrifter om utøving av tilsynet og om oppnevning, sammensetning og drift av tilsynsorganer.

RDE har tidligere uttrykt en prinsipiell bekymring for at tilsynet med mat og levende dyr er tillagt samme organ. Gitt dagens forvaltningsmodell, støtter RDE at Mattilsynet gis en generell vedtakshjemmel direkte i loven. RDE mener imidlertid at ordningen med dyrevernemndene og et eget utvalg for forsøk med dyr videreføres. RDE foreslår videre en lovfesting av et dyreetisk råd, tilsvarende det som er gjort i dansk dyrevernlov.

RDE støtter andre ledd om beiterestriksjoner, og rett på kompensasjon for dyreeier.

RDE er redd forslaget om beiterestriksjoner kan bli tolket motsetningsvis (antitetisk). Følgende ordlyd foreslås i andre ledd 1. pkt: *”Mattilsynet kan fatte vedtak om beiterestriksjoner eller andre effektive tiltak for å beskytte beitedyr mot rovvilt og andre farer på beite”*. Dette bør da innbefatte tiltak rettet mot ”eier” av rovvilt (miljømyndigheter) og ikke være begrenset til vedtak mot husdyreier.

Den foreslåtte erstatningsordningen vil etter all sannsynlighet bidra til at beitedyr i større grad, midlertidig eller mer permanent, fjernes fra områder med uforsvarlig sterkt rovviltpress. Samtidig er det fare for at den kun bidrar til en ytterligere langsom og seigpinende avviklingen vi ser i de hardest rammede områdene. En beitesituasjon basert på at man hele tiden må være forberedt på og gjennomføre akutt tiltak, ofte etter at alvorlige dyrelidelser alt er inntruffet, er svært tungt for berørte mennesker, og ikke minst egnet til å utsette beitedyr for en urettmessig risiko. Dessuten er man ofte ikke klar over skadeomfanget før sauene tas hjem og telles, da kan man ofte se at langt flere har kommet bort på beite enn antatt underveis. Derfor er det essensielt med langsiktige løsninger som skiller beitedyr og store rovvilt, slik at det sjelden oppstår akutt-situasjoner.

RDE mener at det må stilles krav til kvaliteten på dyreholdet/beitebruken for å få erstatning for rovviltskader.

RDE foreslår at dyrevelferdslovens erstatningsordning gjøres mer generell, slik at f.eks. døgnkontinuerlig gjeting gir grunnlag for erstatning dersom dette anses som et godt alternativ til beiteforbud. Følgende ordlyd foreslås i andre ledd 2. pkt.: *”Ved vedtak om beiterestriksjoner eller andre tunge tiltak grunnet rovvilt, har dyreeier rett til økonomisk kompensasjon”*.

RDE understreker at en lovbasert rett på erstatning ikke kan nektes eller avkortes med

henvisning til budsjetter og omfanget av bevilgede midler.

Denne paragrafen, eller egen paragraf, bør etter Rådets syn, nedfelle et krav på rettslig representant for dyr som utsettes for mishandling eller alvorlig vanrøkt. Når tilsynet treffer vedtak, har eier (pliktsubjektet) rettssikkerhetsgarantier i form av klagerett og mulighet for domstolsprøvelse. Når tilsynet forholder seg passiv i forhold til alvorlige brudd på dyrevernloven, er det ikke etablert noe system for å sikre dyrs krav etter loven.

Forslag § 32. Tilsyn og vedtak

Mattilsynet fører tilsyn og kan fatte nødvendige vedtak for gjennomføring av bestemmelser gitt i eller i medhold av denne loven.

Mattilsynet kan fatte vedtak om beiterestriksjoner eller andre effektive tiltak for å beskytte beitedyr mot rovvilt og andre farer på beite. Ved vedtak om beiterestriksjoner eller andre tunge tiltak grunnet rovvilt, har dyreeier rett til økonomisk kompensasjon.

Kongen kan gi nærmere forskrifter om vilkår for og utmåling av slik kompensasjon.

Kongen kan delegere myndighet til andre offentlige eller private organer og gi bestemmelser om hvem som er klageinstans i slike tilfeller.

Kongen kan gi nærmere forskrifter om utøving av tilsynet og om oppnevning, sammensetning og drift av tilsynsorganer.

§ 33. Gjennomføring av pålegg og midlertidig forvaring av dyr

Dersom pålegg fra tilsynsmyndigheten ikke etterkommes, det er ukjent hvem som er ansvarlig, eller det er nødvendig å få gjennomført tiltak raskt, kan tilsynsmyndigheten selv iverksette nødvendige tiltak.

Tilsynsmyndigheten eller politiet kan etter vedtak ta dyr i midlertidig forvaring eller på annen måte sørge for at dyret får nødvendig tilsyn og stell. Vedtak fattet av politiet faller bort om det ikke stadfestes av tilsynsmyndigheten innen 7 dager. Ansvar for dyr omfattet av politiets vedtak overføres til tilsynsmyndigheten når vedtaket stadfestes.

Tiltak etter første og annet ledd kan gjennomføres for dyreholders regning. Skyldige beløp er tvangsgrunnlag for utlegg.

Politiet skal hjelpe til med gjennomføring av tilsyn og vedtak når tilsynsmyndigheten ber om det.

Kongen kan gi nærmere forskrifter om gjennomføring av pålegg og midlertidig forvaring av dyr.

RDE understreker behovet for å kunne treffe vedtak med umiddelbar virkning og/eller gjennomføre tiltak så raskt forholdene krever.

Tilsynets adgang til å nytte tvang i akutte dyrevernssaker bør hjemles loven, og ikke bero på ordningen med straffefrihet for ellers straffbare handlinger (her: krenkelse av eiendomsrett) på grunnlag av nødrett.

Høringsnotatet anbefaler avlaving framfor omplassering der eier ikke sier fra seg eiendomsretten til dyret (s. 56 og 102). RDE deler ikke denne oppfatningen, og antar dette strider mot etablert forvaltningspraksis, prinsippet om dyrs egenverdi og kan i konkrete saker virke støtende på lokale aktører og opinionen.

§ 34. Forbud mot aktiviteter omfattet av loven

Den som unnlater å etterkomme vesentlige pålegg eller grovt eller gjentatte ganger overtrer bestemmelser gitt i eller i medhold av denne loven, kan av Mattilsynet ilegges forbud mot aktiviteter omfattet av denne loven. Forbudet kan gjelde alle eller noen arter, en eller flere aktiviteter, for en viss periode eller inntil videre. Forbudet kan omfatte andre personer med tilknytning til den som har handlet lovstridig.

Retten kan i forbindelse med straffesak fastsette forbud etter denne paragrafen.

Kongen kan gi forskrifter om forbud mot aktiviteter omfattet av loven og om behandling av slike saker.

RDE støtter denne bestemmelsen. Antall fradømmingssaker etter dvl. § 32 viser klart at dagens system på ingen måte har fungert tilfredstillende. Høringsnotatet viser at forslaget er gjennomarbeidet og godt begrunnet. RDE støtter de vurderinger vedrørende rettsikkerhet for den som vedtaket rettes mot som fremgår i kommentarene til forslaget.

§ 35. Tvangsmulkt

Tilsynsmyndigheten kan ilegge tvangsmulkt i form av engangsmulkt eller løpende dagmulkt til den som unnlater å etterkomme et enkeltvedtak innen fastsatt frist.

Tvangsmulkten størrelse fastsettes under hensyn til hvor viktig det er at vedtaket gjennomføres, og hvilke kostnader det antas å medføre.

Tvangsmulkt kan fastsettes allerede i forbindelse med at et vedtak treffes når det anses nødvendig at fristen overholdes.

Vedtaket om tvangsmulkt er tvangsgrunnlag for utlegg. Tilsynsmyndigheten kan frafalle påløpt tvangsmulkt.

Kongen kan gi nærmere forskrifter om fastsettelse og beregning av tvangsmulkt.

RDE tror at tvangsmulkt kan være et egnet virkemiddel iallfall i noen sammenhenger.

Kap VII Straff

§ 36. Straff

Forsettlig eller uaktsom overtredelse av bestemmelser gitt i eller i medhold av denne loven eller vedtak gitt i medhold av loven, straffes med bøter eller fengsel inntil 1 år eller begge deler, såfremt forholdet ikke rammes av strengere straffebestemmelse. På samme måte straffes forsøk og medvirkning.

Grov overtredelse straffes med fengsel inntil 3 år. Ved vurdering av om overtredelsen er grov, skal det særlig legges vekt på overtredelsens omfang og virkninger, og graden av utvist skyld.

Rådet vil peke på at den øvre strafferammen for grovt skadeverk er 6 år. Prinsipielt bør strafferammen for skade på levende individer være høyere enn strafferammen for tinglig skade. Når det er sagt, vil imidlertid andre tiltak enn høy strafferamme være viktigere for å beskytte dyr mot mishandling og vanskjøtsel og sikre dyr god velferd.

RDE mener at medvirkning og forsøk skal være straffbart, jf. alminnelige strafferett.

§ 37. Forenklet forelegg

Kongen kan i forskrift bestemme at bøtelegging, på stedet eller i ettertid, for overtredelser av nærmere angitt art kan skje ved forenklet forelegg etter faste bøtesatser. I slikt forelegg kan straffebudet og det straffbare forhold betegnes ved stikkord eller på lignende måte.

Politimann som ellers ikke har foreleggsmyndighet, kan gis myndighet til å utferdige forenklet forelegg.

Forelegg som er skrevet ut på stedet, faller bort dersom det ikke straks vedtas. Er siktede under 18 år, kan det gis en kort frist for vedtagelsen av forelegget. For forelegg som er skrevet ut i ettertid, gjelder straffeprosessloven § 256 nr. 5 tilsvarende. Slikt forelegg faller bort dersom det ikke vedtas innen fristen. Kongen kan gi nærmere forskrifter om fremgangsmåten når forelegget skrives ut i ettertid.

Påtalemyndigheten kan til gunst for siktede oppheve et vedtatt forelegg.

RDE er usikker på om dette er et egnet virkemiddel.

§ 38. Etablering av dataregistre

Tilsynsmyndigheten kan opprette nye eller knytte til seg eksisterende dataregistre når det er nødvendig av hensyn til lovens formål, eller når det er nødvendig for å oppfylle internasjonale avtaler som Norge har inngått. Slike registre kan ikke uten samtykke fra den det gjelder inneholde personopplysninger som er sensitive i henhold til lov 14. april 2000 nr. 31 om behandling av personopplysninger § 2 nr. 8.

Kongen kan gi forskrifter om plikt til å avgi opplysninger til slike registre.

Ingen kommentarer.

Kap VIII

§ 39. Gjennomføring og utfylling

Kongen kan gi forskrifter som er nødvendige for å sikre gjennomføring og utfylling av denne loven.

Kongen kan fastsette de forskrifter som er nødvendige for å oppfylle Norges forpliktelser som følge av EØS-avtalen, herunder at slike forskrifter i tilfelle motstrid skal gå foran denne loven.

RDE mener EØS-forskrifter ikke uten videre skal gå foran loven. Dersom det skulle skje at EØS-forpliktelser strider mot alminnelige dyrevelferdsprinsipper, bør lovgiver vurdere hvilke endringer som må foretas materielt og hvilke hjemler som må gis.

RDE mener videre at ved konflikt mellom bestemmelser i dyrevelferdsloven basert på utviklingen og forskrifter som er noe eldre, så må loven normalt gis fortrinn.

Økonomiske konsekvenser for dem bestemmelsene retter seg mot

RDE mener staten bør gå inn med økonomisk støtte direkte til tiltak av vesentlig betydning for dyrs velferd. Dette for å sikre at dyrevelferden i praksis, i overskuelig fremtid, kommer på det nivå som anses forsvarlig.

Det vises videre til følgende uttalelse i høringsnotatet: ”*Dette innebærer at det i hovedsak vil være den eventuelle forskriftsregulering og ikke lovkravene i seg selv som kan gi økonomiske konsekvenser*”. RDE er skeptisk dersom en her legger opp til at nesten hele utviklingen på dette rettsområdet skal styres gjennom forskrifter.

Når det gjelder fisk, er RDEs inntrykk av lovforslaget med kommentarer i høringsnotatet at

loven ikke er ment å sikre velferden til fisk utover de tilfeller der det er sammenfall mellom etablert praksis, ønske om næringsutvikling, økonomi og velferd. RDE beklager dette ut fra ny kunnskap, det store antall dyr dette gjelder, og i lys av politiske mål.

Med vennlig hilsen, for Rådet for dyreetikk

Grethe Fosli
Leder (sign)

Cecilie Mejdell
sekretær

